

1983-04-20  
Tomas Ohlin

## Televerk

-----

Den expansion som televerket inlett har på senare tid satts ifråga från flera håll. Man har frågat sig var gränsen bör gå för våra myndigheters revir.

Det är viktigt att detta uppmärksammas. Televerket är inte vilket verk som helst. Det är en institution som har att spela en utomordentligt viktig roll i vårt nuvarande s k informations-samhälle. Redan nu utgörs ca 40 % av vår sysselsättning av arbetsuppgifter där man hanterar information. Och andelen ökar.

I det sammanhanget blir vi i allt högre grad beroende av att tele- och datanäten fungerar bra. Allt viktigare kontakter - på jobbet och hemma - förmedlas via telekommunikation. Det rör allt från industriell verksamhet till sjukvård, utbildning, samhälls-information, publik debatt, förströelse m m.

Televerket har ansvar för vår grundservice i allt detta. Hur är läget idag?

Det finns rätt starka motsättningar.

Endast efter starka påtryckningar har televerket släppt ifrån sig en liten del av det s k modemmonoplet. Den stora delen kvarstår. Detta monopol rör kopplingsdosor på datanäten. Detta kan verka som en detalj, men är i själva verket en viktig sak. Användningen av våra datasystem behöver förenklas, för att rationaliseringseffekterna ska kunna tas tillvara. Med ett kvarvarande monopol på modem är detta svårt. Vår industri behöver fritt kunna utveckla datautrustningar utan hämmande begränsningar. Om vi nu ska kunna konkurrera på exportmarknaderna.

Vidare, de välmotiverade önskemålen om fria dataväxlar har hittills helt negligerats.

Den nya kontorstjänsten teletex har televerket på alldeles egen hand monopoliserat "för en inledande 18-månadersperiod". Protesterna utifrån över denna konkurrensbegränsning har klingat ohörda.

Nyligen har televerket gått in på teledataområdet, ett område som avser tjänster där information kan spridas via (i stort sett) vanliga TV-apparater till och från olika databaser. Med teledata äger affärskontakter rum, när man finansiell upplysning, förmedlas nyheter och samhällsinformation, sker biljettreservationer, varubeställningar, banktjänster, elektronisk post m m. Ett expansivt fält!

Här tillämpas en diskriminerande attityd. En 50%-ig taxerabatt ges det första året. Varifrån tas den? Man ger vidare inte konkurrenter tillgång till teledatanätet på jämbördig bas. Det byggs dessutom upp så att televerket ska få viktiga kundfördelar. För att nå rätt databas måste en kund först ringa upp televerkets databas. Det både kostar pengar och är principiellt fel.

Försteg av denna typ är svåra att kompensera i efterhand. I data-sammanhang gäller det ofta att vara först ute. Det är dyrt för kunderna att senare byta system.

Inträdet på teledatamarknaden innebär en ny verksamhet för televerket. Det rör rena dataservicetjänster, väsentligen utanför den telekommunikation som är verkets egentliga ansvar.

Televerksfrågorna är principiellt reglerade i riksdagsbeslut av december 1980. Där sägs att verket må gå in på nya områden, men att verksamheterna då så långt möjligt bör avgränsas från verkets primära uppgifter, dvs att sköta allmän telefoni och telekommunikation. Marknadstjänster bör därför bedrivas och redovisas separat från myndighetsaktiviteter. Det sker inte nu.

Hur kan man påverka televerket i dessa frågor? Det är nästan bara från politiskt håll. Och tyvärr har inte många politiker intresserat sig för telefrågorna ännu. Terminologin är stundom tekniskt knepig, och man får kanske förstå politikernas tvekan. Industrins faktaargument har dessutom av televerket benämnt "lobbying" och t o m "hot mot sysselsättningen". Televerket har hävdad att konkurrens på teleområdet leder till förlorade svenska marknadsandelar. Intresserade politiker har inför detta tvekat. Man vill inte utan vidare bli utsatt för kritiken att hota våra kommande jobb.

Men, om det är som televerket säger, då befinner sig viktiga delar av vår svenska televerksamhet i en skyddad verkstad. Det är en riskabel situation för nationellt grundläggande tjänster.

Men televerket går på i ullstrumporna. Enligt uppgift överväger man att i telebutikerna sälja både video och persondatorer. Och det diskuteras att börja ge ut böcker om telefrågor.

Inom kort uppträder nya intresseområden. Dimensionerna kan då bli ännu större. Det är fråga om system av kablar för bredbandskommunikation, bl a för kabel-TV. Det är också fråga om tjänster med hjälp av satelliter. Tele-X innebär en start på detta. Här kan televerket naturligtvis spela en viktig roll för vår grundservice, därom tvistar inga. Men hur mycket telemonopol vill vi ha därutöver? Var drar vi gränsen mellan ansvar för själva kablarna, ansvar för tekniskt underhåll, ansvar för debitering, ansvar för att hålla aktuella innehållsförteckningar, och ansvar för själva innehållet i det som förmedlas?

Och, kommer vår industri verkligen att få chans vara med? Kommer man att ta hänsyn till användarnas synpunkter? Erfarenheterna hittills är inte odelat positiva.

Informationssamhället blir ett rättvist och balanserat samhälle först om våra kommunikationer fungerar väl. Detta kräver tele-system som sköts generöst. Det krävs myndigheter som lärt sig att lyssna, och som har klart för sig var gränsen går mellan marknadssamhälle och monopolekonomi. Vi måste få en översyn av riksdagsbeslutet 1980 om televerket.

Tomas Ohlin